

приймів кінематографа. Тому сюжетна канва для кожного фільму обов'язкова. Запитання: "Що хоче сказати автор фільму?" – завжди актуальне.

Запис у зошитах:

Правило IV. Фільм повинен мати гарну літературну основу, містити логічно побудовану розповідь.

VIII. Підсумок уроку.

Тепер можна підбити підсумок нашої дослідної роботи "Лабораторія фільму" і визначити ознаки гарно знятої кінокартини:

По-перше,

як вид синтетичного мистецтва

фільм – це витвір мистецтва, що побудований за специфічними художніми кінематографічними законами.

По-друге,

як вид образотворчого (візуального) мистецтва

фільм – це сукупність зображень, послідовно зафіксованих на плівку і з'єднаних у єдину тематичну композицію.

Учитель аналізує й оцінює активну роботу учнів на уроці.

IX. Домашнє завдання:

- повторити за підручником з літератури побудову літературного твору;
- згадати цікаві кадри з улюблених кінокартин;
- творча робота: одержати імітацію руху зображення, намалювавши на однаковому тлі героя у двох різних фазах руху (дівчинка плигає, діти кидають м'яча тощо).

ЛІТЕРАТУРА

1. Вайсфельд И. Встречи с Х музой : в 2-х кн. – М.: Просвещение, 1981.
2. Я познаю мир : детская энциклопедия : Кино. – М.: АСТ, 2000.
3. Нечай О. Основы киноискусства. – М.: Просвещение, 1989.
4. Создание фильма / сост. Венжер М. – М.: ВТО "Киноцентр", 1990.
5. Ширман М. Силует на екрані. – К.: Мистецтво, 1989.

ПОРТРЕТ – ДЗЕРКАЛО ДУШІ (УРОК МИСТЕЦТВА В 5-МУ КЛАСІ)

Руслана Дзюра,

*учитель, Великоомелянський НВК "школа-гімназія" (Рівненський р-н, Рівненська обл.),
переможець заочного Всеукраїнського конкурсу "Серце віддаю дітям", V-те місце в номінації "Мистецтво"*

Мета. Дати уявлення учням 5-го класу про портрет як жанр у різних видах мистецтва, програмну музику.

Завдання уроку. Поглиблювати знання учнів про відтворення образу людини в мистецтві, формувати уявлення про поняття "програмна" музика, її різновиди (музичне мистецтво); камерний портрет (образотворче мистецтво); вчити виявляти характер, емоційний стан людини за допомогою аналізу кольорової гами (у творах живопису) й аналізу засобів музичної виразності (у музичних творах); розвивати і вдосконалювати вокально-хорові, композиційні навички, відчуття пропорції, усвідомлене застосування колористичного рішення для розкриття характеру моделі; виховувати культуру співу, слухання музики, здатність бачити душевну красу людини.

Тип уроку. Комбінований.

Твори для сприймання: Л. ван Бетховен "Елізі"; М.Скорик "Мелодія"; репродукції портретів (на вибір учителя).

ХІД УРОКУ

Компонент – образотворче мистецтво

Вхід у клас під музику з анімаційного фільму "Про картини".

Учитель. На який настрій налаштує вас ця музика? Ця музика звучатиме на уроці ще раз, тож будьте уважні. Свої враження від неї запам'ятайте, пізніше ви відтворите їх на папері – у своїх малюнках.

Прочитайте тему уроку й скажіть, про що ви вже знаєте так добре, що можете розказати товаришам, а що для вас є зовсім невідомим і ви хотіли б про це дізнатись більше? Чого хотіли б навчитися на сьогоднішньому уроці?

1. Актуалізація знань. (Можна використати анімаційний фільм "Про картини" на сюжет вірша).

Завдання. Прочитайте слова, що написані на дошці (плакаті). Вам потрібно знайти місце кожному слову у вірші (А.Кушнір "Про картини").

(Набір слів: *верхолаз, компот, ялинка, принц, троянда, торт, верхолаз, ріка, поле*),

*Якщо бачиш: на картині
Намальована,
Чи, вкрита снігом,
Чи чарівний світ садка.
Може, снігова лавина,
Або, чи шалаш,
Пам'ятай, що ця картина
Називається пейзаж.*

*Якщо бачиш на картині
Чашку кави на столі,
Чи стоїть в графині,
Чи в кришталі,
Чи якусь коштовну вазу,
Або грушу, або,
Знай, предмети всі одразу
Звуться просто – натюрморт.*

*Якщо бачиш, що з картини
Поглядає хтось на нас,
... в одезі старовинній,
Або в робі,
Чи, чи балерина,
Це для тебе не секрет.
Ти вже знаєш, що картина
Називається портрет.*

Що ви знаєте про портрет? (Відповіді).
Подивіться на репродукції портретів у нашій класній галереї.

Що у них спільне і що відмінне?

Класифікуємо портрети:

- 1) За характером зображення моделей – жіночі, чоловічі, дитячі.
- 2) За кількістю зображених персон:
 - індивідуальні (одна людина),
 - подвійні (двоє людей),
 - групові (більше двох людей),
 - парні (два портрети, написані на окремих полотнах, але об'єднані загальним тлом, композицією, колоритом, форматом).

3) За повнотою зображень:

- плечові, поясні, погрудні, поколінні, у повний зріст.

4) Парадні :

– виконувались на замовлення високопоставлених осіб, одягнених у парадний одяг, з прикрасами, орденами, медалями.

5) Камерні:

– виконувались на замовлення і за власним бажанням художника, зображувались і типажі, і замовники.

6) Автопортрет – художник зобразив себе.

Розгляньмо портрети й подумаймо, чому твори навіть одного художника виконані в різній кольоровій гамі? (Відповіді).

Отже, **колір** у портреті допомагає виявленню характеру, настрою людини, образу (літературного героя), зображуваного на полотні. (Проводиться аналіз творів).

Творче завдання: скласти монолог (діалог, бесіду) персонажів із запропонованих творів та обіграти їх перед учнями.

Художньо-творча діяльність. Портрет – це "дзеркало душі", й твори живопису підтвердили цю думку. А в яких ще видах мистецтва відтворюється зовнішність людини? У **скульптурі, кіно, театрі** (показ ілюстрацій). Тільки різні види мистецтв використовують різні засоби – камінь, глину, акторську гру, пластику людського тіла. Важко уявити собі **літературний твір**, у якому не було б опису головного героя, адже таким чином письменник акцентує на ньому увагу читача.

Сьогодні на уроці ми малюватимемо портрет літературного героя, переданого за допомогою слів.

Спершу перевіримо **домашнє завдання** – знайти опис героя улюбленого літературного твору.

1. Пеппі Довга Панчоха.

"...Ось який вона мала вигляд: морквяного кольору волосся, цупко заплетене в дві кіски, що стирчали, мов палички, ніс картоплиною, весь поцяткований ластовинням, великий рот із білими здоровими зубами. А вбрана вона була просто-таки химерно. Пеппі сама пошила собі сукенку. Вона мала бути блакитною, але блакитної тканини не вистачило, тому Пеппі в кількох місцях подоточувала червоні клапті. На довгі, худі ноги вона понатягала довгі панчохи – одну руду, другу чорну, а великі чорні черевики були рівно вдвічі довші за її ступні".

2. Карлсон.

"...Це був маленький товстенький чоловічок у розквіті сил, як казав сам про себе Карлсон.

Густа чорна, як смола, шевелюра прикрашала його голову, маленькі оченята дивилися хитро, а великий рот був готовий поглинути усе їстівне, що траплялось на ті хитрі очі. Строкатий комбінезончик ледве сходився на

товстенькому черевці, штани були трохи короткуваті, але Карлсон зовсім тим не переймався..."

3. Русалонька.

"...Найкращою була наймолодша, ніжна та прозора, як пелюстка троянди, з синіми, як морська глибина, очима. Але в неї, як і в інших русалок, не було ніжок, а тільки риб'ячий хвіст..."

Учитель. Чи можна за такими описами зовнішнього вигляду сказати про характер цих героїв, тобто, підтвердіть думку про те, що портрет справді є "дзеркалом душі". Створіть портрети персонажів за допомогою слів.

Пеппі. Вона, можливо, не така акуратна, як хотілося б дорослим, але весела, непердбачувана, життєрадісна, добра.

Карлсон. Це хитрий, але добродушний герой, з яким можна цікаво провести час.

Русалонька. Ця героїня сором'язлива, чесна, готова на самопожертву.

Найголовніша роль у портретному жанрі належить зображенню голови. Щоб правильно зобразити обличчя, потрібно дотримуватись пропорційних співвідношень між його частинами – носом, очима, вухами, губами, і про це ми говорили на попередньому уроці. Пригадаймо ці правила і приступаймо до роботи.

(Під час самостійної роботи учнів учитель проводить поточний інструктаж. Робота дітей озвучується добіркою веселих дитячих пісень).

Завершення уроку.

Демонстрація робіт, визначення зображуваного персонажа.

Компонент – музичне мистецтво

Вдало вибрана назва посилює дію музики.

Р.Шуман

Вхід у клас під музику (М. Скорик, "Мелодія").

Музичне вітання:

*Сонце піднімається,
Ранок починається,
Школа нас вітає,
Дзвоник вже лунає.*

Учитель. Різні види мистецтва різними засобами здатні створити портрет людини – передати як зовнішній вигляд, так і її внутрішній світ. У цьому ви переконалися на уроці образотворчого мистецтва. А чи може музика музичними засобами намалювати образ людини? Про це ми дізнаємось сьогодні.

Актуалізація знань. Під час класифікації портретів на уроці образотворчого мистецтва говорилося, що художники виконували портрети на замовлення й за вла-

сним бажанням, на них зображувались і типажі, і самі замовники. Такі портрети називаються "камерними".

Пригадайте, якого виду мистецтва, крім живопису в образотворчому мистецтві, стосується поняття "камерний"? Що таке "камерна музика"?

Пригадайте твори камерної музики, які ми слухали на попередньому уроці, де вони звучать і хто їх виконує?

Чи доводилося вам чути слово "програма"? Де і за яких обставин? (*Програма телебачення, концертна (театральна) програмка, шкільна програма тощо*). Що передбачає це слово? (*Передбачає якусь інформацію, повідомлення*). Навіщо створюють програми? (*Щоб слухачу, глядачу легше було сприймати і розуміти твори*).

Подивіться на ці записи (на дошці):

Л. ван Бетховен "Елізі"

Е. Гріг "Ранок"

Р. Шуман "Веселий селянин"

М. Скорик "Мелодія"

М. Лисенко "Г'єса".

Чи можемо з самої тільки назви здогадатися, **що** чи **кого** хотів відобразити композитор у своєму творі? Аргументуйте.

Як одним словом, на вашу думку, можна назвати всі твори, які мають назви, що допомагають нам зрозуміти їх зміст? (*Програмними*).

Завдання-змагання для двох груп: необхідно дати найбільш точне визначення поняттю "програмна музика", вставивши букви і слова в текст:

Інс --- і твори, які мають сюжет і н--- у, називаються -----.
У програмних творах відтворюються правдиві й фантастичні історії, п - д - і, зображуються картини пр-----и.

Чому, на ваш погляд, Роберт Шуман говорив: **"Вдало вибрана назва посилює дію музики"**?

Які музичні твори з тих, що ви вже слухали на уроках, можна віднести до програмної музики?

Учитель. (*Демонструє портрет Бетховена, але не називає прізвище композитора*). Розгляньте уважно портрет. Що можна сказати про цю людину – про її характер, вдачу? Чи можна визначити за портретом професію людини? На вашу думку, хто цей чоловік? (*Дискусія*).

Це портрет великого німецького композитора, музику якого ми сьогодні слухатимемо.

А розповідь нам про Л. ван Бетховена наш юний "біограф".....

(Коротке повідомлення учня про композитора Л. ван Бетховена і твір "Елізі").

Сприймання музичного твору: Людвіг ван Бетховен "Елізі".

Запитання вчителя перед сприйманням твору:

– Композитор написав цей твір як музичний дарунок. Чи можна вважати його також музичним портретом?

– Кого зобразив композитор – маленьку дівчинку, молоду жінку, літню особу?

Після слухання твору діти аналізують **засоби музичної виразності**, "змальовуючи" **словесний портрет** Елізи. (Словесне малювання).

Завдання: вибрати картину з кількох репродукцій, які б відповідали створеному композитором музичному образу-портрету.

Повторне сприймання твору.

Завдання перед слуханням: Ще раз уважно послухайте твір і подумайте – кого із ваших знайомих чи од-

нокласників можна озвучити цією музикою. Який настрій людини передає ця музика. Обґрунтуйте відповідь. (Гра "Музичний портрет").

Вокально-хорова робота:

1. Робота над вокально-хоровими навичками за допомогою різних вправ для розспівування.

2. Продовження роботи над піснею з попереднього уроку чи ознайомлення з новою (на вибір учителя).

Підсумок.

– Чому портрет – це "дзеркало душі" кожної людини? Які портрети вам запам'ятались найбільше з наших двох уроків? Про які з них вам би хотілося розповісти вашим батькам і друзям? Продовжіть речення: "Твір Бетховена "Елізі" належить до музики". (Камерної програмної).

Завдання за бажанням: доберіть ваші улюблені пісні – "музичні портрети" дітей.

(Див. першу стор. обкладинки).

КАРТОНОГРАВЮРА

(ПОЗАКЛАСНЕ ЗАНЯТТЯ ДЛЯ УЧНІВ 6-7-Х КЛАСІВ)

Георгій Іванеску,
методист, ОІППО (м. Хмельницький)

Хід заняття

I. Організаційна частина.

II. Активізація уваги учнів.

Перегляд репродукцій.

Художник, створюючи картину, передає певну інформацію, свої переживання, свій досвід на основі чуттєвої роботи. Митець виступає як вихователь, і тут для аналізу важливо брати твори відомих майстрів, зокрема В. Герасимова "Мати партизана", А. Дейнеки "Оборона Севастополя", Г. Петрицького "Інваліди" тощо.

Після того, як учні висловлять свої думки, можна запропонувати практичну роботу: виконати відповідно до цього змісту композиційні ескізи, використовуючи художню техніку картонографюри.

III. Ознайомлення з технікою картонографюри

Порівняно з традиційною гравюрою на дереві, лінолеумі гравюра на картоні має специфічні особливості: деталі зображення можуть виготовлятися окремо, причому обробляються, наклеюються, відриваються згідно

Тема. Воєнне лихоліття.

Мета. Поглибити знання про графічну техніку "картонографюра"; виховання патріотизму, свідомого громадянина з активною життєвою позицією, готового до творчої роботи, прищеплення навичок до самостійної інтерпретації репродукцій картин на патріотичну тематику.

Матеріали та приладдя: для вчителя – репродукції картин патріотичного спрямування, зокрема В. Герасимова "Мати партизана", А. Дейнеки "Оборона Севастополя", Г. Петрицького "Інваліди" тощо; роботи учнів у техніці "картонографюра"; для учнів – картон, ножиці, лезо, аркуш паперу, гуаш або друкарська фарба.

Методи і прийоми, які вчитель використовує на уроці: організація сприймання, бесіда, інтерпретація творів мистецтва, спостереження, дискусія.

Види діяльності учнів: сприймання та засвоєння нових знань, формування умінь і творче їх застосування у композиціях.